

2021MM84

College van Gedeputeerde Staten
statenbrief

Aan Provinciale Staten

DATUM	15-6-2021	NUMMER PS	Voegt de griffie toe
DOMEIN	SLO	COMMISSIE	Milieu en Mobiliteit
STELLER	Rudolf Buis	TELEFOONNUMMER	0652769454
NUMMER	8226C6A6	PORTEFEUILLEHOUDER	Van Essen

Onderwerp Statenbrief:

Regie op de regionale energie-infrastructuur

Voorgestelde behandeling:

Ter informatie

Geachte dames en heren,

Essentie / samenvatting

Bij de bespreking van onder andere het Programma Energietransitie 2020-2025 en de Omgevingsvisie heeft u aandacht gevraagd voor de consequenties van de energietransitie en (andere) ruimtelijke ingrepen op het elektriciteitsnet. Ook is in de Omgevingsvisie opgenomen dat de provincie de regierol neemt in de regionaal te plannen energie-infrastructuur. Deze Statenbrief informeert u over de manier waarop hier nader invulling aan wordt gegeven.

Inleiding

Aanleiding

Het energiesysteem is van oorsprong een centraal systeem (elektriciteitscentrales, gaswinning) met decentrale vertakkingen naar de eindgebruikers, zoals woningen en bedrijven. De energietransitie verandert in hoog tempo dit systeem. Er komt steeds meer (grootschalige) decentrale opwek van elektriciteit: van zonnepanelen op land en andere plekken in onze leefomgeving tot windturbineparken. Een deel van de lokaal opgewekte energie wordt lokaal gebruikt, een deel wordt aan het net aangeboden. Naast een toename van de elektriciteitsvraag, als gevolg van de elektrificering van steeds meer sectoren, wordt ook steeds meer gebruik gemaakt van andere bronnen, zoals aardwarmte en aquathermie en van andere energiedragers (waterstof). Naast veranderingen in de wijze van energie-opwek en transport neemt ook de vraag toe (door toename aantal woningen en arbeidsplaatsen).

Deze ontwikkelingen vragen aanpassing en mogelijk uitbreiding van de huidige energie-infra. Afstemming tussen vraag, aanbod en energietechnieken is nodig voor een robuust en leveringszeker systeem. Aanpassing en uitbreiding heeft ook ruimtelijke consequenties en vraagt daarmee ook afstemming met diverse andere ruimtelijke belangen.

Een integrale aanpak vraagt om een nieuwe werkwijze: een programmering om in samenwerking met de partners aanpassing en uitbreiding van energie-infra in goede banen te leiden. Hiervoor is afstemming, coördinatie en regie nodig. Op en tussen alle schaalniveaus, van Rijk tot gemeente, en tussen de diverse programma's zoals de Regionale Energie Strategieën (RES), Nationale Agenda Laadinfrastructuur (NAL), Cluster Energiestrategieën (CES), aardgasvrije wijken, provinciale programma's wonen en werken en Regionale Mobiliteitsprogramma's (RMP).

Programma's

Programma Energie Hoofdstructuur (PEH).

Waar voorheen het Rijk de energie-infra (hoogspanningsverbindingen, buisleidingen) tot op lokale verdeelstations coördineerde, werkt het Rijk nu aan een plan voor een hoofdstructuur om te zorgen dat er tijdig voldoende ruimte is voor de aanleg van de nationale energiehoofdstructuur.

Hieraan gekoppeld ontwikkelt het Rijk het Programma Energie Structuren (PES) met als doel de aanpassingen aan en aanleg van energie-infra te baseren op met partners afgestemde keuzes over integrale ontwikkeling van het energiesysteem, waaronder de regionale (provinciale) ruimtelijke keuzes.

Regionale Energie InfraStructuur (REIS)

De energie-infrastructuur wordt meer en meer een kritische randvoorwaarde voor toekomstige ruimtelijk - economische ontwikkelingen. De energietransitie (zoals grootschalige opwek via de RES, decentrale productie via zon-op-dak, elektrificering van de mobiliteit), woningbouw, industrie, mobiliteit en economische ontwikkelingen vragen steeds meer capaciteit van de regionale energie-infrastructuur en aandacht voor de stabiliteit van het net.

Voor de lokale aansluitingen maken gemeenten met netbeheerders afspraken. Landelijk wordt de infrastructuur opgenomen in het PEH / PES. De RES'en, regionale laadinfrastructuur, provinciale programma's wonen en werken en regionale mobiliteitsprogramma's (RMP) zijn regionale programma's. Een provinciale rol in de energie-infrastructuur teneinde deze regionale vraag en aanbod bijeen te brengen én de schakel te vormen tussen landelijke en lokale programma's past in dit gehele stelsel.

Gezien de aanleiding vanuit (met name) de energietransitie en het regionaal verfijnen van het PEH / PES zien de provincies de noodzaak tot coördinatie en regie bij de regionale energie-infra en zijn bereid hierin een rol te pakken. De invulling van deze rol wordt momenteel uitgewerkt in IPO-verband.

Een belangrijk aandeel in het gewijzigde energiesysteem betreft de opwek van zonne- en windenergie zoals zal worden opgenomen in de biedingen van de Regionale Energie Strategieën (RES). Ook het Nationale Programma RES en Netbeheer Nederland zien een regierol voor de provincies en vragen de provincies om samen met netbeheerders en initiatiefnemers een integrale programmering te maken.

IPO

Binnen het InterProvinciaal Overleg (IPO) is afgesproken dat "Alle provincies (minimaal) regie op het proces in de regionale energie-infrastructuur gaan voeren, indien nodig ook regie op inhoud. Deze regierol primair te richten op de programmering van de regionale elektriciteitsinfrastructuur in tijd en ruimte, de afstemming van deze programmering met de Regionale Energie Strategie, Nationale Cluster Energie Strategie, andere industrieplannen en Regionale Laadinfrastructuur, en de afstemming met het nationale TenneT-netwerk. Tevens is besloten om een 'titel' te vragen voor de coördinerende rol via bekrachtiging in een Bestuurlijk Overleg klimaat en Energie, en formalisering in de Energiewet."

Provinciale inzet

Ook de provincie Utrecht onderschrijft de noodzaak te komen tot regionale regie over de aanpassingen en mogelijke uitbreiding van de energie-infrastructuur. Een eerste aanzet daartoe is inmiddels opgestart, namelijk het komen tot een energiesysteemstudie over de, in scenario's, te verwachten vraag en aanbod in het energiesysteem, de mogelijke knelpunten daartussen en de samenhang tussen de technieken. Input hiertoe leveren de voorstellen in de RES'en, het regionaal programmeren van de verstedelijkingsopgave, mobiliteit, landbouw en industrie. Deze studie, welke op basis van monitoring meerjaarlijks wordt herijkt, is een eerste stap, namelijk het verkrijgen van inzicht in het huidige en toekomstige systeem en mogelijke knelpunten. Wij verwachten deze studie in het najaar afgerond te hebben. Daarna wordt gestart met het programmatisch aanpakken van de ontwikkeling van de regionale energie-infrastructuur.

In de op 1 juni 2021 aan uw toegezonden Statenbrief "Groeisprong Utrecht 2040" benoemen wij vijf thema's die vragen om een schaa sprong. Onder "Energie en Klimaat" benoemen wij onder andere deze te nemen regierol in de regionaal te plannen energie-infrastructuur en de mogelijkheid versnelling in de energietransitie aan te brengen door deel te nemen aan de te verwachten forse investeringen in het tijdig uitbreiden van de netwerkcapaciteit.

Moties

Bij de behandeling van het Programma Energietransitie op 29 januari 2020 zijn twee moties met betrekking tot de energie-infrastructuur aangenomen:

- Motie10 "Ruimte voor opslag"
Binnen programma 4.4.2. Onderzoek en Innovatie de mogelijkheden te onderzoeken naar de opslag en transport van de duurzaam opgewekte energie in onze provincie, alsmede naar de leveringszekerheid als gevolg van de veranderde energiemix en hierbij de benodigde ruimte vraag mee te nemen in beleid in samenspraak met de netbeheerders. Tevens de voortgang op dit thema op te nemen in de monitor van het programma.
- Motie13 "Het elektriciteitsnet barst"
In de uitwerking van het programma plan met meer urgentie te werken aan de verzwaring van het elektriciteitsnet.

Met het afronden van de energiesysteemstudie komend najaar, het opstarten van een programmatische aanpak en het nader uitwerken van de provinciale regierol in de regionale energie-infrastructuur, geven we uitvoering aan deze moties.

Financiële consequenties

De regie op regionale energie-infrastructuur betreft een nieuwe opgave voor de overheid. Vanuit het IPO is richting het Rijk aangegeven dat het oppakken van deze rol door de provincies extra kosten met zich meebrengt. De provincies willen deze extra kosten betrekken bij het gesprek met het Rijk over de uitvoeringskosten van het Klimaatakkoord. De Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) heeft in januari 2021 een advies uitgebracht met aanbevelingen over de kostenverdeling van het Klimaatakkoord. Het gesprek vanuit het IPO over de kosten van de energie-infrastructuur past bij deze aanbevelingen. Omdat nog niet duidelijk is of en zo ja, wanneer, het Rijk voldoende middelen beschikbaar stelt, wordt bij de Kadernota 2022 een voorstel gedaan voor extra provinciale middelen om op korte termijn invulling te kunnen geven aan de provinciale regierol.

In de recent met uw Staten gedeelde Kadernota 2022-2025 is voorstel 4.1 Regierol Regionale Energie Infrastructuur (REIS) opgenomen in programma 4. Energietransitie. In dat voorstel is een meerjarig, structureel bedrag opgenomen van € 430.000 vanaf 2022. Ter toelichting op dat voorstel is in de Kadernota het volgende opgenomen: "De kosten voor deze regierol worden geschat op € 5 – € 9 mln. per jaar voor alle provincies samen. De kosten verschillen per provincie en zijn afhankelijk van de omvang van de opgave. De schattingen per provincie lopen uiteen van 2-6 fte plus een jaarlijks bedrag van € 200.000 – € 500.000 voor onderzoek en begeleiding van projectbesluiten. In de provincie Utrecht is de opgave m.b.t. aanpassingen in het netwerk relatief beperkt maar wel uiterst complex gezien de grote druk op de beschikbare ruimte. De verwachting is dat hiervoor met ingang van 2022 twee fte en een jaarlijks bedrag van € 200.000 nodig is. Het betreft hier een nieuwe opgave en rol voor de provincie waarvoor binnen de huidige begroting van het programma energietransitie geen ruimte is. Omdat we verwachten dat we op termijn hier vanuit het Rijk wel aanvullende middelen voor zullen ontvangen is in de Kadernota vanaf het jaar 2024 een meerjarige, structurele opbrengst begroot van € 430.000."

Vervolgprocedure / voortgang

Samen met onze partners, met name het Rijk, andere provincies en netbeheerders, wordt de invulling van deze regierol verder vorm gegeven.

Bijlagen

Geen

Gedeputeerde Staten van Utrecht,

Voorzitter,
mr. J.H. Oosters

Secretaris,
mr. drs. A.G. Knol-van Leeuwen